

Ülevaade TTÜ Raamatukogu tegevusest 2012. aastal

Raamatukogu on Tehnikaülikooli teadus- ja arendusasutus, mille põhiülesandeks on ülikooli õppe-, teadus- ja arendustegevuse informatsiooniga varustamine. Vastavalt haridus- ja teadusministri käskkirjale täidab raamatukogu üldkasutatava teadusraamatukogu ülesandeid, milleks eraldatakse riigipoolset finantseerimist. 2012. aastal eraldas Haridus- ja Teadusministeerium raamatukogule teadusinformatsiooni hankimiseks 534 318 eurot (2011. aastal – 523 882 eurot) ja tegevuskulude katmiseks 420 931 eurot (2011. aastal – sama summa).

Koostöös rahvusvaheliste suhete osakonnaga korraldati „Erasmus Staff Training Week“ raames koolitusnädal kolleegidele Tšehhi, Läti, Poola, Ungari, Sloveenia ja Hispaania raamatukogudest. Sõlmiti koostööleping EITSAga, mis tagab TTÜ ja Eesti Infotehnoloogia Kolledži liikmeskonnale ligipääsu õpinguteks vajalikule erialakirjandusele senisest suuremas mahus. Aasta lõpus viidi läbi lugejate rahulolu uuring ja töötajate akadeemilise tegevuse kaardistus.

Raamatukogu arvudes 2010-2012

	2010	2011	2012
Saadud paber kandjal raamatuid	13 953*	9 083	8 534
sealhulgas: ostud	2 936	2 762	3 560
annetused	1 547	2 109	1 785
sundeksemplarid	3 882	3 323	2 955
Ligipääs e-raamatutele (nimetusi)	60 000	80 000	90 000
Saadud paber kandjal ajakirju (nimetusi)	460	378	308
Ligipääs e-ajakirjadele (nimetusi)	65 000	65 000	80 000
Lugejaid	25 851	28 547	31 343
sealhulgas lugejaid väljastpoolt TTÜ-d	9 654	12 376	14 819
Külastusi	281 371	283 501	265 728
Laenutusi	1 374 992	1 211 960	1 193 597
sealhulgas: kojulaenutusi	200 620	226 900	216 264
laenutusi avariilultelt	1 172 618	982 124	974 065
Teavikute ostusummad (tuh eurot)	773,3	880,3	916,7
Teavikute ostu summa ühe üliõpilase kohta (eurodes)	55	61	67
Raamatukogu personal	74,0	72,25	68,5
Personal koos kirjastuse ja muuseumiga	83,75	82,75	79,5

* Sealhulgas 5 054 eksemplari International University Audentes raamatukogust.

Kogude arendamine

Lisaks raamatukogu eelarve vahenditele (916,7 tuhat eurot) rahastati „E-teadusinfo“ programmi raames ELNET Konsortsiumi kaudu teadusraamatukogude e-ressursside ühishanget kokku 1,323 mln euro ulatuses, mis tagas ühistellimuste järjepidevuse.

Raamatukogu eelarvest kulutati perioodika hankimisele 58%. Sellest 3% kulutati Eestis ilmuvale ja 5% välisperioodikale ning 92% perioodika andmebaasidele. Taas vähenes

paberkandjal ajakirjade nimetuste arv. 2012. aastal saabus jooksvalt 308 nimetust paberkandjal ajakirju, millest 64 olid Eestis ilmuvad ja 244 välismaised (sealhulgas 53 venekeelset). Kokku oli raamatukogu poolt loodud ligipääs umbes 80 tuhande e-ajakirja täistekstidele, millest hinnanguliselt üks kolmandik ei vasta Tehnikaülikooli profiilile, kuid on kättesaadav tarnijate paketi- ja müügipoliitika tõttu. Uute andmebaasidena lisandusid 2012. aastal Sage Research Methods, Amadeus, Bankscope ja OECD iLibrary. Lisaks hangiti juurdepääs Eesti Standardikeskuse andmebaasile, mis sisaldab Eesti standardeid, Eesti standarditeks ülevõetud Euroopa ja rahvusvahelisi standardeid ning Euroopa standardilaadseid dokumente. Koostöös riigihangete osakonnaga korraldati andmebaaside ostmiseks kaks riigihanget.

Raamatute ostmiseks kulutati 31% eelarve vahenditest, sealhulgas 24% eesti ja 35% välismaa raamatutele ning 41% raamatute andmebaasidele. Võrreldes eelmise aastaga suurenes märgatavalt eestikeelsete õpikute arv. Õpikute kogusse osteti raamatuid 51,1 tuh euro eest (2011. aastal – 20,6 tuh euro eest). Õpiku keskmine hind oli 24,3 eurot, põhikogu raamatu keskmine hind – 44,1 eurot. Saabunud sündeksemplaridest võeti kogusse arvele 2 955 eksemplari. Annetusena saadi kokku 1 785 trükist. TTÜ Majandusarvestuse Instituudilt saadi 163 eksemplari ingliskeelset õppekirjandust. Euroopa Dokumentatsioonikeskusest saadi 216 eksemplari EL organisatsioonide väljaandeid ja Välisministeeriumi kaudu 139 eksemplari OECD trükiseid. Vastavalt koostöölepingule andis Eesti Infotehnoloogia Kolledž raamatukogule üle 1 214 eksemplari õpikuid. Raamatukogul oli 105 vahetuspartnerit 22 riigis. Välisvahetuse teel saadi 374 raamatut ja jätkväljaannet ning 114 nimetust ajakirju. Analüüsi aastatel 2009-2012 välisvahetuse kaudu saabunud perioodikat, mille tulemusena otsustati vähendada 2013. aasta välisvahetuse teel saabuva perioodika nimetuste arvu majandus- ja sotsiaalteaduste osas.

Ülikooli arvutivõrgu kaudu tehti kättesaadavaks 12 e-raamatute andmebaasi, mis kokku sisaldasid ligi 90 tuhat monograafiat, õpikut, käsiraamatut ja teatmeteost. Võrreldes eelmise aastaga kasvas e-raamatute nimetuste arv 10 tuhande võrra. Avatud ligipääsuga TTÜ digikogu sisaldas 809 dokumenti, sealhulgas 341 TTÜs kaitstud doktoritööd ja 52 õpikut.

Arvele võeti 10 172 raamatut keskmise eksemplaarsusega 1,4. Õpiku keskmine eksemplaarsus oli 19,4 (2011. aastal – 14,7). Ajalehti saadi 26 nimetust, sealhulgas 16 eesti- ja 10 võõrkeelset. Jätkus kogude puhastamine aegunud ja liiases eksemplaarsuses kirjandusest. Kokku kustutati 26 384 arvestusüksust. Aasta lõpuks oli kasutuskoogudes 697 666 arvestusüksust.

Raamatukogu- ja infoteenindus

Raamatukogu oli lugejatele avatud esmaspäevast reedeni 8.30–20.00 ja laupäeval 11.00–16.00, kokku 62,5 tundi nädalas. Kokkuleppel Üliõpilasesindusega oli raamatukogu jaanuaris, mais ja detsembris eksamiteks valmistumise perioodil avatud üks tund kauem. Suveperioodil oli raamatukogu lühemalt avatud. 31 343 lugejat külastas raamatukogu kokku 265 728 korral, mis tähendab, et keskmiselt külastas raamatukogu 930 lugejat päevas ja keskmine lugeja käis aasta jooksul raamatukogus 8,5 korda. Lugejate arv kasvas taas ligi kolme tuhande võrra (2012 – 31 343, 2011 – 28 547, 2010 – 25 851, 2009 – 22 531, 2008 – 19 315). Juurdekasv tuli ülikooliväliste

lugejate arvelt, mis suurendas nende osakaalu lugejaskonna koosseisus. TTÜ üliõpilased (sh doktorandid) moodustasid lugejaskonnast 48,4%, TTÜ õppejõud ja teadurid – 2,4%, TTÜ teenistujad – 1,9%, ülikoolivälised lugejad – 47,3%. Tegelikult olid raamatukogu peamisteks kasutajateks siiski TTÜ üliõpilased, kelle külastuste osakaal moodustas 85%. Kokku laenutati ligi 1,2 miljonit teavikut. Kojulaenutuste arv oli 216 264 (2011. aastal – 226 900). Probleeme on endiselt laenutustähtaegade eirajatega. Aasta lõpu seisuga oli 2 150 võlglast, kelle käes oli 6 129 teavikut.

Oma sülearvutiga mugavamaks töötamiseks hakkas raamatukogu pakkuma võimalust laenata kohapeal kasutamiseks erinevaid lisaseadmeid (suured kuvarid, hiired, numbriklaviatuurid, pistikupesajagajad, skannerid, kõrvaklapid). Alates detsembrist saab kõigis arvuteis kasutada Microsoft Office 2010 tarkvara. Nägemispuudega lugejate paremaks teenindamiseks paigaldati teenindusalasse vaegnägijatele mõeldud lugemisteler ja audioväljundiga skannerisüsteem.

Korraldati ümber standardite kogu paigutus. Varem asusid standardid vastavate teemajaotiste juures laiali, nüüd asuvad kõik standardid ühtses kogus 4. korruse laenutusleti läheduses. Jätkus töö pisitrükiste kogumise, säilitamise ja kättesaadavaks tegemisega. Lisandus kolm uut teemamappi: puidutööstus, infotehnoloogia, valgustus. Aasta lõpul oli kokku 49 eriteemalist korrastatud pisitrükiste mappi, mis on leitavad ka e-kataloogist ESTER. Koostati juhendid avakogu teavikute kontrolli ja lugejate isikuandmete töötlemise kohta.

Raamatukogu poolt oli hangitud ligipääs 102 litsentseeritud andmebaasile, milles tehti 818 542 otsingut ja laaditi alla 548 072 sisuüksust. E-raamatutes tehti 17 551 otsingut ja laaditi alla 87 978 sisuüksust. Digikogu dokumente laaditi alla enam kui 40 000 korral. EBSCO A-to-Z otsinguportaali kaudu tehti 26 978 otsingut ja ligi 10 000 edasipöördumist. Ülikooli arvutivõrgus tehti lühiajaliselt kättesaadavaks 13 andmebaasi tutvumisversioonid. Ülikooli VPN portaali kaudu saab e-ressursse kasutada 24 tundi päevas. Ülikoolivälised lugejad saavad andmebaase kasutada ainult raamatukogus. Infoosakonna ainespetsialistid nõustasid lugejaid e-ressurssidele viitamisel, andmebaaside, e-kataloogi, raamatukogu veebisaidi ja tutvumispakettide kasutamisel. Elektronkataloogi ESTER sisestati 8 924 bibliograafiakirjet ja 16 503 eksemplarikirjet. Jätkus võõrkeelsete raamatute ja perioodika retrospektiivne kataloogimine. Aasta lõpuks sisaldas ESTER 223 266 TTÜR bibliograafiakirjet ja 479 647 eksemplarikirjet (74% teavikutest).

Raamatukogudevahelise laenutuse (RVL) teel saadi 125 trükist või koopiat (Eestist – 33, välismaalt – 92). Tellimuste täitmise protsent oli 60,7. RVL teenuse aktiivsemad kasutajad olid keemiainstituut (21 nimetust) ja ärikorralduse instituut (13 nimetust). Üliõpilased, magistrandid ja doktorandid esitasid kokku 35 tellimust. RVL teel saadeti välja 156 trükist või koopiat. Tellimuste täitmise protsent oli 95,7. RVL-väliselt saadi 201 teavikut, peamiselt Saksamaalt Subito dokumendivahendusteenistuse kaudu. Lisaks saadi 118 ja saadeti 35 dokumenti elektroonilise dokumendivahetuse teel PDF-failidena.

Infoosakond vastas 3 564 päringule, neist 1 170 elektroonilise infoteeninduse ja 56 LIB chati kaudu. Ainespetsialistid vastasid 179 päringule ning nõustasid õppejõude ja teadureid 92 korral. Bibliograafiaosakond vastas 26 päringule isikute eluloofaktide, TTÜ publikatsioonide ja ülikooli ajaloo kohta. Kasutajakoolituses osales kokku 2 514

üliõpilast ja õppejõudu. Inglisekeelsel koolitusel osales 276 üliõpilast. Magistrantide ja doktorantide koolituse läbis 307 üliõpilast, väljaspool õppekava läbis koolituse 195 inimest. Koolitust tellisid keemia-, mehaanika-, majandus- ja sotsiaalteaduskond. Kokku kulus koolitusele 834 tundi. Eesti Infotehnoloogia Kolledži esmakursuslaste koolitamiseks salvestati kahetunniline videoloeng. Lisaks keemia- ja materjalitehnoloogia teaduskonnale toimusid e-õppe kursused Moodle'i keskkonnas ka infotehnoloogia-, sotsiaal- ning matemaatika-loodusteaduskonna üliõpilastele ja kõikidele venekeelsetele rühmadele. Kokku läbis koolituse Moodle'i keskkonnas 917 üliõpilast. Raamatukogu uudiseid edastati TTÜ veebilehele ning avaldati sotsiaalmeedia võrgustikes Facebook ja Twitter.

Korraldati 33 teema-, isiku- ja tähtpäevanäitust ning 41 uudiskirjanduse näitust. Jätkati TTÜ õppejõudude ja teadurite publikatsioonide aastanäituste korraldamist. Näitustel välja pandud kirjanduse nimestikud on kättesaadavad raamatukogu veebilehelt. Raamatukogupäevade raames korraldati raamatuoksjon ja raamatulaat ning viidi läbi orienteerumismäng „Otsi ja leia“. Raamatukoguga käis tutvumas enam kui 1 200 inimest, kellele korraldati 105 ekskursiooni eesti, inglise, vene ja soome keeles. Raamatukogu tutvustati ülikooli avatud uste päevadel märtsis ja oktoobris.

Teadus- ja arendustegevus

Raamatukogu töötajad avaldasid 32 artiklit ajakirjades ja kogumikes (neist 5 eelretsenseeritavates). Koostati ja toimetati 2 monograafiat ja 3 käsikirja. Raamatukogu ning andmebaaside tutvustamiseks koostati ja kaasajastati voldikuid ja e-publikatsioone. Raamatukogu töötajad osalesid 31 konverentsil või seminaril, kus peeti 24 ettekannet. Ühel töötajal on doktorikraad, neli on doktorioõppes. Teadus- ja arendustegevusega oli hõivatud kokku 18 töötajat bibliograafiaosakonnast, IT-talitusest, infoosakonnast, teenindusosakonnast, juhtkonnast ja komplekteerimisosakonnast. Raamatukogul ei ole sihtotstarbeliselt finantseeritavat teadustöö teemat. Tegeletakse peamiselt rakendus- ja arendusuuringutega, mille tulemusi saab kasutada raamatukogu tegevuse optimeerimiseks, Tehnikaülikooli bibliograafia koostamisega, TTÜ ajaloo ning Eesti tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo uurimisega. ERASMUS programmi raames stažeerisid Siret Mikumets ja Mirjam Piik Ungaris Eötvös Lorand Ülikooli Raamatukogus. Maie Pihlakas viibis James Groccia (Auburni ülikool) koolitusel "12 võimalust suurepärase tagasiside saamiseks õpetamisele".

Töötati välja publikatsioonide andmebaasi veebipõhine sisetöö moodul ning teostati andmete ümberlaadimine vanast andmebaasist. Digikogu kasutajaliides muudeti kakskeelseks (eesti ja inglise). Loodi spetsiaalne väljund digikogu integreerimiseks plagiiaadituvastussüsteemiga. Elektroonilisse avakogu juhti viidi sisse muudatused seoses kogude paigutuse muutmisega. Raamatukogu veebisait koliti üle uuele veebiplatvormile, millega seoses tuli parandada hulgaliselt vigu. Täiustati infootsuskuste koolituse tarkvarakeskkonda. Töötati välja lahendused lugejaküsitluse läbiviimiseks ja andmetöötuseks. Osaleti e-kataloogi ESTER arendustöodes (uued ikoonid, virtuaalne klaviatuur, QR kood jm). Täiendati süsteemi parameetreid seoses IT Kolledži liikmeskonna õiguste muutumisega. Raamatukogu liitus ülikoolis kasutatava Microsoft OVS ES lepinguga, mis võimaldab kõigis raamatukogus paiknevates arvutites (nii lugejad kui ka töötajad) kasutada Microsofti uusimat tarkvara.

TTÜ publikatsioonide andmebaasi sisestati 2 982 kirjet. TTÜ teadlaste ja õppejõudude isikuloolises faktiandmebaasis avati 29 uut kirjet ja täiendati olemasolevaid. Vastavalt raamatukogudevahelisele tööjaotusele sisestati artiklite ühisandmebaasi ISE (Index Scriptorum Estoniae) 799 kirjet. TTÜR vastutab ISE tehnika valdkonna haldamise eest. Raamatukogu on TTÜ publikatsioonide lõppkinnitaja ETISes, kus kinnitati 1 842 publikatsioonikirjet. Koostati Ellen Talimetsa isikubibliograafia. Bibliograafiaosakond korraldas oma 50. aastapäeva puhul piduliku koosviibimise, kuhu olid kutsutud ka endised osakonna töötajad. Signe Jantson pidas ettekande osakonna ajaloo ja Milvi Vahtra endise kolleegi Imbi Kaasiku mälestustest. Osakonna töötajate ühine artikkel ilmus ajakirjas „Raamatukogu“.

Panuse eest infosüsteemi ESTER arendamisel pälvisid Ave Janu ja Siim Liivand ELNET Konsortsiumi tänukirja. Aasta kolleegiks 2012 valiti kujundaja-küljendaja Tiia Eikholm.

11.04.2013

Jüri Järs
Raamatukogu direktor